

16.05.2024

POL-2024-69649

Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Maa- ja metsätalousvaliokunta perjantai 17.05.2024 klo 09.00 / HE 34/2024 vp

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

1 Lausuntopyynnön sisältö

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Poliisihallituksen asiantuntijalausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain, metsästyslain 89 §:n ja kalastuslain 108 §:n muuttamisesta.

Metsähallituksen erävalvonnasta annettuun lakiin lisättäisiin säännökset erätarkastajan käskyvallasta ja esitutinnan turvaamiseen liittyvistä toimivaltuuksista. Lisäksi erätarkastajaan kohdistuva niskoittelu säädettäisiin rangaistavaksi. Lakiin tehtäisiin myös joitakin teknisiä tarkistuksia.

Metsästyslain ja kalastuslain sääntelyä muutettaisiin siten, että valvontaviranomaisella olisi nykyistä laajemmat oikeudet tarkastaa, että henkilön saalis ja pyyntivälineet ovat säännösten ja määräysten mukaisia.

Esityksen tavoitteena on tehostaa Metsähallituksen erävalvontaa sekä erityisesti metsästys- ja kalastuslainsäädännön noudattamista.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2024.

Edellisen lausuntokierroksen jälkeen esitysluonnoksesta on poistettu erätarkastajien alueellista toimivaltaa koskeva ehdotus.

2 Poliisihallituksen lausunto perusteluineen

Valvontaviranomaisten toimivaltuuksiin nyt ehdotetut muutokset tehostaisivat erävalvontaa ja parantaisivat erityisesti Metsähallituksen erätarkastajien toimintaedellytyksiä.

Esitetyt muutokset ovat positiivia ja tarpeellisia. Tehokas valvonta edellyttää riittävää resurssointia ja viranomaisten yhteistoiminnan lisäksi asianmukaiset ja riittävät toimivaltuudet.

On kuitenkin todettava, että uudesta esitysluonnoksesta edellisen lausuntokierroksen jälkeen poistettu erätarkastajien alueellista toimivaltaa koskeva ehdotus on selkeä heikonnus sekä käytännön toiminnan näkökulmasta että erätarkastajan ja poliisin välisen yhteistyön näkökulmasta. Useilla alueilla

on tilanne, jossa yksityiset maa-alueet rajaavat valtion omistamia maa-alueita varsin pirstaleisesti, jolloin myös Metsähallituksen hallinnoimien maa-alueiden osalta valvonta on käytännön työn näkökulmasta erittäin hankalaa. Nykyinen lainsäädäntö ei käytännössä salli erätarkastajien ennalta estävää valvontaa yksityisen omistamilla maa-alueilla, joita on hyvin runsaasti. Kun valvonnan ennalta estävä vaikutus näiltä alueilta käytännössä puuttuu kokonaan, on vaara, että laitton eläinten tappaminen ja salametsästys tapahtuu valtaosin viranomaisten valvomattomilla alueilla. Ilman aktiivisen valvonnan mahdollisuutta, näiden rikosten ilmitulo on hyvin satunnaista. Esimerkiksi Itä-Suomen poliisilaitokset tutkiman "Savukukko" -rikoskokonaisuuden epäillyt törkeät metsästysrikokset ovat kaikki tapahtuneet yksityisten tai yritysten omistamilla maa-alueilla, joissa nykylainsäädännön mukaan Metsähallituksen erätarkastajalla ei ole toimivaltaa valvontaa suorittaa.

Tehokkaan valvonnan mahdollistamiseksi erätarkastajan tulisi päästä kohteelle tarkoituksenmukaisella tavalla. Erätarkastajan työhön liittyy paljon yksin työskentelyä, toimialueet ovat suuria ja toiminnan sekä käskyvallan turvaaminen lainsäädännöllä vahvistaisi erätarkastajien toimintaedellytyksiä ja tehostaisi erävalvontaa.

Eräänä havaintona nousee esiin huomio tieliikennelain 184 §:n 1 momenttiin todennäköisesti tarvittavasta muutoksesta Metsähallituksen erätarkastajia varten. Myös heillä on erävalvontatehtävissään tarve poiketa tieliikennelaista, jos erävalvontatehtävä niin edellyttää. Siksi tulisi lisätä tieliikennelain 184 §:n 1 momenttiin uusi 5 kohta, jossa mainittaisiin Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain 2 §:n tarkoittama erävalvontatehtävä.

Lisäksi on huomioitava, että tieliikennelaki ja vesiliikennelaki on uudistettu kokonaan 1.6.2020. Kokonaisuudistusten yhteydessä on otettu käyttöön liikennevirhemaksu, jonka määräämiseen erätarkastajalla ei ole lain mukaista oikeutta, mutta silti heidän tehtäviinsä kuuluu valvoa sekä tieliikennelain että vesiliikennelain noudattamista osana erävalvontatehtäviään.

Joitakin huomioita luonnoksessa esitettyihin muutoksiin on hyvä käydä läpi myös tarkemmin pykälä kohtaisesti.

2.1 Laki Metsähallituksen erävalvonnasta annetun lain muuttamisesta

9 § Haltuunotto ja 13§ Esitutinnan suorittaminen

Erityisesti törkeissä luonnonvararikoksissa tapahtumapaikan viranomaisen ensitoimenpiteillä on merkittävä vaikutus esitutinnan onnistumisessa sekä näytön hankkimisessa. Esitetyt muutokset tehostavat esitutinnan turvaamista. Luonnonvararikosten esitutkinnassa teknisten apuvälineiden tutkinnalla on nykymuotoisessa tutkinnassa keskeinen merkitys. Teknisten apuvälineiden sisältämä tieto on helposti ja nopeasti hävitettävissä, minkä vuoksi laitteen haltuunotto voi olla esitutinnan turvaamisen kannalta perusteltua.

Erätarkastajan olisi viipymättä ilmoitettava haltuunotosta pakkokeinolain 2 luvun 9 §:ssä tarkoitetulle pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, jonka olisi ilman aiheetonta viivytystä päätettävä haltuun otetun esineen palauttamisesta tai luovuttamisesta esitutkintaviranomaiselle. Toimenpide tulisi kuitenkin riittävällä tavalla taltioida kirjallisesti viipymättä toimenpiteen jälkeen, riippumatta siitä mitä esitutkintaviranomainen päättää. Käsite ilman aiheetonta viivytystä voi tarkoittaa useiden päivienkin viivettä, jolloin jälkikäteisvalvonta on helpompaa, kun perusteet on asianmukaisesti kirjattu. Taltiointi palvelee myös luonnollisen henkilön oikeuksia pakkokeinolta. Metsähallituksen organisaatiossa ei liene pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä, joten ilmoitus tulisi tehtäväksi todennäköisimmin poliisille. Edellä mainittu on otettava huomioon varsinkin, että ilmoittaminen onnistuu viipymättä puhelimitse virka-ajan ulkopuolellakin.

Myös 13§:n mukaisesta kiellosta olisi viipymättä ilmoitettava pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle. Myös päätöksen tutkimuspaikan ja -kohteen eristämisestä tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies.

19 a § Niskoittelu erätarkastajaa vastaan

Lakiin ehdotettu säännös tehostaisi erävalvontalain noudattamisen valvontaa erityisesti tilanteissa, joissa erätarkastaja suorittaa valvontaa syrjäisillä alueilla, missä virka-apua ei ole välttämättä saatavissa. Ottaen huomioon erätarkastajan tehtävät ja toimivaltuudet näiden tehtävien toteuttamiseen, erätarkastajaan kohdistuvaan niskoitteluun soveltuvan rangaistussäännöksen puuttuminen on selkeä puute.

2.2 Laki metsästyslain 89 §:n muuttamisesta ja laki kalastuslain 108 §:n muuttamisesta

Metsästyslain 89 §:ssä ja kalastuslain 108 §:ssä säädettäisiin valvontaviranomaisten tarkastusoikeudesta, eli mahdollisuudesta henkilön mukana olevien tavaroiden, kuten esimerkiksi repun tai laukun tarkastamiseen. Tavaroiden tarkastus voitaisiin tehdä, jos olisi syytä epäillä, että metsästystä tai kalastusta koskevia säännöksiä tai määräyksiä on rikottu. Tarkastuksen syy voisi perustua esimerkiksi tarkastettavan käytökseen tai kertomukseen taikka sivulliselta saatuun vihjeeseen.

Metsästys- ja kalastuslakiin ehdotettu valvontaviranomaisen tarkastusoikeuden ulottaminen henkilön mukana olevien tavaroiden tarkastamiseen, tehostaisi valvontaviranomaisten mahdollisuuksia puuttua metsästyksessä ja kalastuksessa tapahtuviin väärinkäytöksiin, mahdollistaisi tehokkaamman saaliskiintiöiden ja -rajoitusten valvonnan sekä lisäksi luonnonvararikosten ennalta estävyyttä ja luonnonvarojen kestäväää käyttöä.

3 Kokonaisuus

Poliisin kokemusten mukaan kysymykset erityisesti Metsähallituksen erävalvojan toimivallasta ja toimivaltuuksista sekä käskyvallasta, ja niihin liittyvistä lainsäädännöllisistä epäselvyyksistä, ovat olleet osaltaan jopa merkittävästi haittaamassa erävalvontaan liittyvää viranomaistoimintaa.

Luonnoksen mukaisesti valvontaviranomaisten nykyistä laajemmat oikeudet tarkastaa saalis ja pyyntivälineet, ovat merkittäviä ja tarpeellisia muutoksia valvonnan vaikuttavuuden ja valvonnan ennalta estävyyden näkökulmasta.

Edelliseen esitykseen verrattuna selkeä heikonnus on esityksestä poistettu erätarkastajien alueellista toimivaltaa koskeva ehdotus.

Muilta osin luonnosta ja siinä esitettyjä muutoksia, on kokonaisuutena pidettävä hyvin perusteltuina ja tarpeellisina.

Poliisitarkastaja

Tuomo Korhonen

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 16.05.2024 klo 10:11. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaimosta.

Liitteet

Jakelu

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta, MmV@eduskunta.fi

Tiedoksi

Poliisihallituksen esikunta
Poliisilakimies Visa Weckström
Poliisiylitarkastaja Vesa Pihajoki